

LA QUALITAT DE L'ORIENTACIÓ EDUCATIVA DELS JOVES DE 12 A 16 ANYS A CATALUNYA. Situació actual i desafiaments

Màrius Martínez[1]

Laura Arnau

Marta Sabaté

Universitat Autònoma de Barcelona

RESUM

Quina és la situació de l'orientació acadèmica i professional que es fa a l'ESO a Catalunya? Quins són els principals desafiaments? Per respondre a aquestes dues preguntes es va conduir una recerca a través d'una enquesta a més de 100 centres de secundària de Catalunya, públics i concertats. A partir de la situació actual de l'orientació es delimiten cinc punts forts, cinc dificultats i cinc desafiaments per construir un model d'orientació per a l'ESO a Catalunya.

Paraules clau: Orientació, Tutoria, Adolescència, Treball en xarxa

ABSTRACT

Which is the situation of academic and vocational guidance in secondary schools in Catalonia? Which are the main challenges? To answer these questions a research was conducted through a survey to more than 100 secondary schools. Starting from the current situation, five strengths, five weaknesses and five challenges are underlined as the basis to build a guidance model for secondary schools in Catalonia.

Keywords: Orientation, Tutorship, Adolescence, Networking

1.- INTRODUCCIÓ

L'Educació Secundària Obligatòria hauria de configurar una base comuna d'orientació per a que tot l'alumnat afrontés les transicions i escollís un itinerari futur amb raonables garanties d'èxit. Ajudar a concretar aquest itinerari és una tasca compartida, continuada, intencional i planificada que ha de procurar optimitzar el desenvolupament global de l'alumne en vistes a la seva realització personal, social i professional futura tot definint, de manera participativa i reflexiva, un projecte acadèmic i professional. Aquesta és la feina de l'Orientació Acadèmica i Professional durant l'ESO.

L'administració de tests, les xerrades informatives i les visites, programades al final de l'ESO, no són suficients per a que tots els alumnes puguin elaborar aquest projecte. Si bé tots els centres s'esforcen per orientar l'alumnat en acabar l'ESO, els itineraris dels joves dels 12 fins els 16 anys són en termes d'èxit/fracàs educatiu, d'acreditació, de qualificació i d'inserció laboral poc encoratjadors, més encara, en un context en el que desitjablement caldria posar les bases per a la formació al llarg de la vida.

El marc normatiu actual no permet identificar un model d'orientació clar per als centres i, tot i que en els darrers dos anys s'està incidint en la formació dels orientadors dels centres en base a projectes de centre, encara no hi ha un referent normatiu clar que ajudi a definir la finalitat de l'orientació i com ha de concretar-se.

En el context espanyol l'horitzó és preocupant en plantejar els itineraris diferenciats a partir de tercer de l'ESO en funció del rendiment acadèmic augmentant perillosament el risc de pèrdua d'equitat per a aquells alumnes en situacions més vulnerables. La dualització dels itineraris, d'acord amb la literatura internacional, acaba generant desigualtats.

Tenint en compte aquest context la recerca que es presenta en aquest article, finançada per la Fundació Jaume Bofill i per l'ICE de la UAB (Martínez i Arnau, 2015), intenta donar resposta a algunes preguntes: Quin és l'estat de l'orientació als centres de secundària? Quines pràctiques d'orientació s'apliquen (quina visió tenen els professionals de l'orientació, quins models la concreten, quines metodologies, accions i recursos es fan servir i quins són els agents implicats)? I, finalment, en base a quins referents, indicadors i estàndards s'estructuren?

A Catalunya no hi ha estudis recents que hagin aportat evidències de les pràctiques i visions de l'orientació als centres educatius, que permetin avançar en la delimitació de necessitats d'orientació primer i d'un model operatiu després. Cal saber en primer lloc doncs com està l'orientació als centres en aquesta cruïlla per a poder prendre decisions i articular un model o una proposta d'orientació. Si no es clarifica un model d'orientació per als centres de secundària de Catalunya, l'alumnat amb menys recursos personals, familiars i de l'entorn tindrà molt més risc de fracassar en la formació inicial i en la configuració d'un projecte formatiu i professional de futur.

2.- MÈTODE

El treball que es presenta en aquest article es centra en el primer dels dos grans objectius de la recerca:

- Identificar, caracteritzar i classificar les pràctiques d'orientació que es desenvolupen als centres d'educació secundària a Catalunya, per tal de descriure amb evidències les seves característiques, fortaleeses, debilitats i oportunitats.
- Aportar elements que permetin delimitar un model d'orientació acadèmica i professional que afavoreixi les transicions sobre la base del marc referencial internacional i que alhora s'ajusti a les característiques del nostre país.

L'estudi es basa en una enquesta per qüestionaris a una mostra representativa (aleatòria i estratificada per titularitat i zona d'ensenyament) de centres i professionals d'Ensenyament Secundari de Catalunya. La població de l'estudi està representada pels equips directius (en aquest cas, directors/es i coordinadors pedagògics), els tutors/es de tots els cursos de l'ESO (12 a 16 anys), i els orientadors/es dels Centres de Catalunya que imparteixen estudis de l'etapa d'Educació Secundària Obligatoria (ESO).

A cada centre seleccionat es va enviar un qüestionari electrònic, durant els mesos de març-maig del 2013, amb la petició que fos contestat de manera individual i autònoma per el director/a, el responsable pedagògic, un tutor/a de 1r i un de 2n cicle i a l'orientador/a (cas que el centre en disposés).

Un total de 123 centres i de 364 professionals de secundària de tot Catalunya van participar en l'estudi, el que suposa el 74,54% del total de centres convidats (165).

3.- LA SITUACIÓ A CATALUNYA EN RELACIÓ A ALGUNS REFERENTS INTERNACIONALS

3.1. Cinc trets que caracteritzen l'orientació a Catalunya

Es presenten cinc elements clau, com a síntesi dels resultats:

1. Diversitat d'agents i de funcions. El tutor com a figura clau. L'orientació als centres de secundària de Catalunya sembla descansar sobre el tutor. Professionals sense una formació específica d'orientació que disposen només de l'espai de l'hora de tutoria setmanal amb el grup classe. Té el reconeixement unànime dels altres professionals del centre que no es tradueix però en una millora de les condicions de treball (formació específica, reduccions de càrrega lectiva, reconeixement salarial). Els orientadors, part del cos docent, amb una dedicació insuficient a l'activitat orientadora, tenen encara una feble definició de les seves funcions com a orientadors. El professorat es dedica fonamentalment a l'orientació acadèmica a la classe de manera poc vinculada a un pla d'orientació. Els professionals externs al centre que col·laboren en l'orientació de l'alumnat com també els equips directius realitzen puntualment algunes accions orientadores generalment sense una distribució planificada de funcions i tasques. Finalment, la percepció general és que la implicació de les famílies en el procés d'orientació és elevada, si bé cal tenir en compte que les actuacions en les que participen són puntuals i es concreten fonamentalment en l'acolliment i les entrevistes.

2. Accions d'orientació a la tutoria que s'intensifiquen a quart de l'ESO: El gruix d'accions d'orientació es realitza sobretot a l'hora de tutoria a partir d'accions individuals. L'hora de tutoria es fa servir per a moltes altres activitats desplaçant, dins d'aquesta franja horària el pes que l'orientació hi podria tenir.

La distribució temporal de l'orientació als centres presenta una realitat dual: mentre que l'orientació acadèmica es distribueix al llarg de tota l'etapa - per les dinàmiques d'ensenyament i aprenentatge- l'orientació professional es centra sobretot a quart curs de l'ESO i s'activa sota demanda. Això dificulta realitzar accions de prevenció i afavorir que tot l'alumnat desenvolupi el seu projecte professional.

En relació a l'accés a l'orientació i a les possibilitats de desenvolupament d'un itinerari satisfactori, segueix essent un element d'anàlisi el fet que un 13% dels enquestats declari que es fan grups homogenis en funció dels nivells de rendiment. Aquesta pràctica no és congruent amb els procediments emprats als països de referència que generalment opten per l'heterogeneïtat en els grups, posant l'èmfasi en la individualització de l'ensenyament i de l'orientació.

3. Activitats puntuals amb poca presència de l'orientació al currículum: L'orientació segueix essent una pràctica perifèrica al currículum. Les activitats d'orientació es vinculen més a les accions individuals (entrevista) o grupals puntuals (xerrades, visites) que a les activitats continuades i integrades o infusionades al currículum de formació. Menys de la meitat dels centres declaren incorporar continguts i activitats d'Orientació Acadèmica i Professional en els continguts i activitats ordinàries de les diferents matèries del currículum.

4. Bona coordinació d'accions però manca d'evidències i d'un lideratge clar: La percepció del nivell de coordinació de l'orientació als centres és globalment alta i la majoria dels enquestats considera que hi ha coordinació de centre i unes directrius generals a partir de les quals s'emmarquen i es desenvolupen les accions

d'orientació. Malgrat això, s'evidencia un cert desconeixement de les accions que cada professional desenvolupa i una manca de claredat en la distribució de rols i funcions orientadores. Les accions d'orientació estan poc formalitzades i documentades en la seva definició (el projecte) i en els resultats del seu seguiment (avaluació).

5. Visió crítica de l'orientació: necessitat de més formació i més col·laboració entre els agents: Malgrat que la satisfacció expressada - en relació a l'orientació que es fa als centres - és elevada, existeix una necessitat força consensuada entre els diferents professionals enquestats de millorar la competència dels professionals que fan orientació a través de la formació continuada. Es destaca la importància de la formació específica en orientació per a tutors i per al professorat en general i la de professionalitzar la seva tasca orientadora, aspecte concordant amb les tendències internacionals identificades.

3.2. Cinc punts forts i cinc punts febles

Els principals punts forts que presenta l'actual sistema d'orientació a Catalunya es podrien resumir de la següent manera:

1.- *Ingent tasca dels tutors de grup que desenvolupen el gruix de la tasca orientadora.* Definir la seva tasca i dotar-la d'un horari específic ha ajudat a consolidar aquesta figura.

2.- *Inici en la formació i dinamització dels orientadors en base a projectes de centre.* El Departament d'Ensenyament, en els darrers dos, anys ha iniciat la formació dels orientadors de centre vinculant aquesta formació al desenvolupament dels projectes de centre, amb la implicació de l'equip directiu.

3.- *Suport dels equips directius a la tasca orientadora.* En general, els equips directius donen suport a les iniciatives d'orientació que es fan, tot i que aquestes accions són insuficients i, com ja s'ha dit, estan situades al final de l'etapa.

4.- *Percepció de satisfacció dels professionals respecte a allò que es fa.* La satisfacció configura un estat d'ànim positiu i desitjable si bé cal buscar escenaris en els que s'augmenti la consciència de la necessitat de millora.

5.- *Consciència de la poca presència de l'orientació al currículum i necessitat de formació.* Complementari al punt anterior, els i les professionals són conscients que l'orientació no ha penetrat en el currículum i que per a que ho faci cal formació dels tutors i de la resta d'agents que han de participar en aquest procés. Per a que tinguin protagonisme els docents han de saber com incorporar l'orientació a la seva tasca.

Els principals punts febles

A continuació es presenten els cinc punts febles més destacats:

1.- *Poca definició de les aportacions que els diferents professionals han de fer en base a un model d'orientació coordinat al centre i al territori.* La normativa és vaga en aquesta qüestió. Tampoc existeix el marc que permeti definir com coordinar les accions dins i fora del centre. La participació de les administracions locals, que sovint són molt conscients de les necessitats d'orientació dels joves, és un element a considerar de manera específica.

2.- *Inexistència d'un model de referència que indiqui quin és l'objectiu de l'orientació i de la seva pràctica.* Els professionals manifesten la seva pròpia desorientació sobre el que cal fer en aquesta matèria. Existeixen nombrosos recursos que no estan articulats ni organitzats en base a un model referencial i que sovint poden ser fins i tot contradictoris entre ells. No hi ha un desplegament normatiu que organitzi, reguli i fixi estàndards de qualitat per a l'orientació dificultant la seva posada en pràctica i la seva avaluació.

3.- *Poca integració de l'orientació al currículum.* Si no es relacionen els aprenentatges curriculars amb la generació de projectes per part dels joves, no hi ha orientació de qualitat.

4.- *Poc protagonisme dels orientadors.* Més enllà del suport a les situacions difícils, el temps que la normativa estableix de dedicació a tasques orientadores no s'acompleix en molts centres degut a la prioritització d'altres necessitats docents que tampoc tenen cobertes.

5.- *Escassa documentació de referència clarificadora.* Existeix molta documentació a la xarxa que no està articulada o estructurada. L'efecte pot ser contraproductiu si no hi ha un element rector o clarificador de la finalitat i els objectius de l'orientació.

3.3. La situació a Catalunya en relació a alguns referents internacionals

En el context internacional, en general, els sistemes d'orientació estan força descentralitzats depenent majoritàriament de les administracions locals, centres d'ensenyament o de les oficines de l'administració de treball que acostumen a ser els òrgans executius, en alguns casos, servint-se d'altres proveïdors.

Cal destacar, en aquest context la centralitat de l'orientació en les polítiques públiques i la seva regulació i avaluació continuada. L'orientació, com a visió o model és quelcom central en el sistema educatiu, responsabilitat de l'administració pública amb la col·laboració d'altres agents.

El CEDEFOP (Sultana, 2004), ofereix una visió de síntesi en relació a les tendències d'orientació al llarg de la vida que poden ser un punt de partida per a establir criteris de qualitat de les accions d'orientació a Catalunya. Probablement no totes les tendències podran inspirar paràmetres de qualitat però són un element clau per a contrastar la situació dels diferents sistemes d'orientació i particularment per mirar l'orientació a partir d'una visió comparativa. La taula següent mostra els principals trets de la situació actual de l'orientació a Catalunya i apunta alguns dels elements que haurien de caracteritzar la situació desitjable en un escenari de futur proper:

Principals trets sobre la situació actual de l'orientació a Catalunya i la situació desitjable

Temes		Situació actual (basat en les dades de la recerca)		Situació desitjable a partir de l'informe del CEDEFOP (Sultana, 2004)
Qui	☹	Protagonisme del tutor Els tutors assumeixen més del	>>>	Mantenir el protagonisme del tutor però amb major reconeixement de

	<p>80% dels continguts d'orientació acadèmica i professional, i no disposa més que de l'espai de la tutoria per treballar, fet que fa que la seva capacitat d'actuació estigui força minvada. Tot i que se'ls reconeix, no sempre es tradueix en una millora de les condicions de treball</p>	<p>la seva tasca i formació específica en matèria d'orientació i tutoria</p>
☺	<p>El professorat centrat en l'orientació acadèmica a classe</p> <p>El professorat assumeix entorn un 60% de l'orientació acadèmica a la classe (millora de l'autoestima, motivació, l'atenció i tècniques i hàbits d'estudi), probablement per formar part de la dinàmica ordinària del procés d'ensenyament i aprenentatge però no sempre vinculat a un pla d'orientació</p>	<p>>>></p> <p>Consolidar la implicació del professorat en l'orientació que es fa als centres en col·laboració amb els altres agents d'orientació i amb un pla articulat d'acció orientadora a l'aula</p>
☹	<p>Activitat discreta dels orientadors</p> <p>L'orientador està present especialment en l'orientació professional, i assumeix entorn el 50% dels continguts relacionats amb l'elecció d'itineraris i la informació sobre interessos professionals, compartint aquest tasca amb el tutor. Aquesta presència de l'orientador és més notable als centres públics que privats-concertats, doncs aquests darrers, generalment, no disposen d'aquesta figura.</p>	<p>L'orientador com a figura nuclear que té funcions específiques i que articula i distribueix tasques d'orientació al centre i coordina les accions del centre amb els serveis i recursos externs.</p>
☺ ☺	<p>Càrrecs directius centrats en l'acolliment a famílies</p> <p>Els càrrecs es dediquen principalment a la realització d'entrevistes a l'alumnat i a les famílies. Es destaca el seu</p>	<p>Mantenir el suport a l'orientació i concretar-lo en l'elaboració dels documents institucionals que la defineixen i regulen.</p>

		elevat suport a les tasques d'orientació del centre		
	⊗	Diversitat de perfils professionals que fan tasques solapades sense una visió clara de rols i funcions	>>>	Mantenir la diversitat de perfils (tutor, orientador, professors, direcció i professionals externs) clarificant els àmbits i tasques específiques de cadascun d'ells en l'organització de l'orientació als centres. Definició de perfils competencials i codis de conducta clars per a l'assegurament de la qualitat de l'orientació.
	⊗	Col·laboració puntual dels equips externs El professional extern assumeix puntualment tasques de suport a l'estudi (10%) –especialment en els centres privats-concertats- i la seva tasca es vincula essencialment amb les xerrades professionals i, en menor mesura, a les visites (30%).	>>>	Ampliació del rol dels professionals externs en altres tasques d'orientació al centre en col·laboració amb altres agents. Potenciar la seva actuació en el territori.
	☺	Percepció del rol col·laborador de les famílies Un 80% dels enquestats reconeix la implicació de les famílies en les tasques relacionades amb l'orientació i el desenvolupament dels seus fills. Tanmateix hi ha un 20% que declara que les famílies participen en l'orientació de manera molt perifèrica.	>>>	Mantenir la col·laboració de les famílies, més enllà de les entrevistes o el moment de l'acollida
	⊗	Poca formació específica en orientació Entorn al 80% dels professionals reporta haver fet 20 o menys hores de formació específica en orientació en el darrer quinquenni.	>>>	Promoció de la professionalització i millora de la competència del professional que s'encarregui de l'orientació al centre (formació inicial específica i formació continuada), especialment del tutor i el professorat
Coordi nació	☺	Elevada percepció de coordinació de centre Malgrat la satisfacció en relació a la presa de decisions sobre l'orientació que es fa al centre, s'evidencia un cert desconeixement de les accions	>>>	Mantenir i seguir potenciant les dinàmiques de col·laboració entre els professionals, clarificant i coordinant els rols i funcions de cadascun dels agents.

		que cada perfil desenvolupa i la manca de rols i de lideratges clars.		
Quan	☺	Majoritàriament grups heterogenis La majoria (80%) fan grups classe heterogenis	>>>	Allargar i ampliar l'accés a l'orientació: garantir l'equitat en l'accés a l'orientació de tot l'alumnat al llarg de tota l'etapa i ampliar els serveis, els recursos (<i>online</i> , e-orientació) i les oportunitats, independentment del nivell de rendiment. Afavorir la configuració de grups heterogenis i desdoblaments també heterogenis.
	☹	Presència de grups homogenis Un 13% configura els grups classe directament a partir del nivell de rendiment de l'alumnat.		
	☹	Presència de desdoblaments homogenis El 47% declara fer els desdoblaments homogenis en les matèries instrumentals en funció del rendiment de l'alumnat		
	☹	Principalment en horari de tutoria El gruix d'accions d'orientació es realitza a la tutoria, de manera puntual i a partir d'accions individuals. L'orientació segueix estant fora de l'horari lectiu (especialment la professional).	>>>	Major presència de l'orientació a les assignatures ordinàries i durant l'horari lectiu. Cal incrementar la presència de l'orientació més enllà de l'hora de tutoria setmanal.
	☺	L'orientació acadèmica es treballa al llarg de tota l'etapa Es centra al llarg de l'etapa possiblement pel caràcter inherent de l'orientació acadèmica al procés d'ensenyament- aprenentatge	>>>	Continuar treballant l'orientació acadèmica en les hores lectives al llarg de tota l'etapa
	☹	Orientació professional a quart curs l'orientació professional es centra sobretot a quart curs de l'ESO i s'activa sota demanda fet que fa minvar la seva funció preventiva	>>>	Promoure l'orientació professional de manera gradual al llarg de tota la l'etapa i no només al final.
	Què i com	☹	Activitats puntuals i essencialment individuals	>>>

		L'orientació es treballa principalment a partir d'activitats puntuals i està adreçada individualment. Tot i que en el centres de titularitat pública es combinen dinàmiques més grupals.		dificultats i problemes, i articulada a partir d'activitats grupals i continuades al llarg de l'etapa.
	⊗	Activitats poc integrades al currículum L'orientació es treballa fora de les hores lectives, puntualment i està poc connectada als continguts d'aprenentatge fet que fa minvar el seu desenvolupament acadèmic i professional	>>>	Promoure la incorporació de l'orientació al currículum de manera que les diferents àrees del currículum connectin amb el món professional i amb els itineraris formatius que hi porten
	⊗	Absència de tutoria entre iguals i de dinàmiques grupals Són encara pràctiques minoritàries, doncs quasi un 60% dels enquestats declara no treballar-les en cap franja horària	>>>	Potenciació del rol dels propis orientands a partir de processos d'orientació i col·laboració entre iguals. Promoure el treball amb grups amb caràcter preventiu i dialògic
	⊗	Absència de portafoli-projecte professional Més d'un 50% declara no treballar el portafoli professional en cap franja horària	>>>	Promoure la utilització del portafoli per afrontar els desafiaments educatius i professionals, al llarg de tota l'etapa per afavorir l'apoderament de l'alumne i la consciència del propi itinerari i desenvolupament.
	⊗	Escassa Presència de crèdits específics d'orientació Més d'un 40% declara no treballar amb crèdits específics d'orientació en cap franja horària	>>>	Promoure el disseny d'unitats específiques o crèdits en tots els itineraris de l'ESO amb continguts d'orientació professional que permetin a tot l'alumnat la familiarització amb els conceptes socioprofessionals bàsics.
Avaluació	☹	Les accions s'avaluen però no sempre es documenten ni deriven en propostes de millora Tots els enquestats manifesten fer seguiment. Tanmateix, les activitats estan poc formalitzades tant en la	>>> >	Institucionalitzar el seguiment documentat de l'activitat orientadora per generar evidències que permetin la millora de les accions a cada centre i l'assegurament de la qualitat.

		definició com en l'avaluació. Només un 15,4% reporta dur a terme una avaluació protocol·litzada.	
Satisfacció	☹	Elevada satisfacció amb matisos En general la satisfacció amb la tasca orientadora és alta (mitjana de 3,4 sobre 5). La satisfacció amb la presència de l'orientació professional a les assignatures és la més baixa (2,85 sobre 4)	>>>
	☺	Suport de l'equip directiu i presa de decisions sobre l'orientació	>>>
	☺	Consciència de la poca presència de l'orientació a les assignatures i de major formació i avaluació Existeix una visió consensuada sobre les necessitats que cal emprendre: Més formació específica d'orientació per a tutors i pel professorat en general i més seguiment i coordinació són les reportades com a prioritàries	>>>

(Taula 1: Principals trets sobre la situació actual de l'orientació a Catalunya i la situació desitjable. Font: Elaboració pròpia. Publicat a Martínez i Arnau: 2015)

4. ELS REPTES PENDENTS DE L'ORIENTACIÓ A CATALUNYA

Ja s'han destacat els aspectes més significatius que perfilen l'estat de l'orientació avui a Catalunya ara cal assenyalar breument els principals reptes que queden resumits en cinc punts:

1.- Redefinir els rols de cada agent per millorar-ne la coordinació i el lideratge: Igual que en un model de salut queda clar quina és la funció dels diferents professionals i també el concurs d'altres professionals no mèdics que contribueixen sense envair competències, en orientació caldria definir el paper de cada agent. En fer-ho, es poden definir les necessitats formatives que ajudaran a desenvolupar-los com també determinar els recursos que haurien d'estar disponibles a les xarxes, als centres i als territoris. És important doncs, promoure la

professionalització i millora de la competència del professional que s'encarregui de l'orientació al centre (formació inicial específica i formació continuada), especialment tutors i professorat. L'orientador hauria de ser una figura nuclear amb funcions específiques, articulant i distribuint les tasques d'orientació al centre i coordinant les accions del centre amb serveis i recursos externs.

Amb els rols ben definits, es pot desenvolupar també el model de coordinació que optimitzarà la seva tasca i definir lideratges col·laboratius en l'orientació tant al territori com al centre.

2.- Estendre les accions d'orientació durant tota la Secundària: Orientar és una tasca que cal perllongar durant tota la secundària. Cal incrementar les accions d'orientació professional abans de quart d'ESO i vincular-les a les d'orientació acadèmica. Quan un jove va definint el seu projecte formatiu ho fa en connexió amb les seves expectatives i aspiracions professionals i no es poden deslligar.

3.-Ampliar l'accés a l'orientació de tot l'alumnat i fer-lo protagonista: L'orientació hauria d'estar adreçada a totes les persones, no només aquelles que presenten dificultats, i articulada a partir d'activitats grupals continuades al llarg de l'etapa. Cal, doncs, allargar i ampliar l'accés a l'orientació: garantir l'equitat en l'accés a l'orientació de tot l'alumnat al llarg de tota l'etapa i ampliar els serveis, els recursos (incloent aquells que estan disponibles en línia, l' e-orientació) i les oportunitats, independentment del nivell de rendiment. És essencial, promoure el treball preventiu i dialògic amb grups i potenciar el rol dels propis orientands a partir de processos d'orientació i col·laboració entre iguals.

4.- Integar l'orientació als continguts curriculars i connectar-la al territori: Orientar a través de programes, orientar en el marc de cada assignatura, orientar fora del centre i orientar a persones i grups són qüestions clau per poder anticipar-se a la desorientació que presenten massa joves quan arriben als 16 anys i se'ls acaba l'escolaritat obligatòria i, per tant, el vincle amb un professional educatiu. Els instruments per organitzar una sessió d'orientació o una activitat són valuosos però insuficients. Calen programes que es puguin aplicar mentre es fan matemàtiques o socials o química o llengua, que connectin la matèria amb l'entorn, amb el món de la formació post obligatòria i de les professions.

5.- Necessitat de dotar la tasca orientadora de protocols de regulació i d'avaluació per assegurar-ne la qualitat: Cal disposar d'evidències que permetin verificar que l'orientació és exitosa i per això és necessari institucionalitzar un seguiment documentat de l'activitat orientadora. Disposar de dades de centre, de territori i de país és imprescindible per fer-ho. Els centres poden tenir petits equips de dades que puguin analitzar regularment (per trimestres i cursos acadèmics) la bona marxa de l'orientació, la prevenció de l'abandonament i del fracàs i la no acreditació així com el seguiment dels itineraris de l'alumnat en els ensenyaments post-obligatoris. Disposar d'aquestes dades i contraposar-les de manera constructiva amb el pla d'orientació és el que permet incorporar mecanismes de reajustament i millora que permetin assegurar-ne la qualitat. Les dades són encara un desafiament pera a l'administració local i de la Generalitat però també els centres han de disposar de mecanismes propis d'obtenció i anàlisi de dades.

Nº 43 (2a.època) novembre 2015

URL: www.ambitsaaf.cat

ISSN: 2339-7454

Copyright ©

Nota:

[1] Professor titular d'Orientació Professional. Departament de Pedagogia Aplicada. Facultat de Ciències de l'Educació. Universitat Autònoma de Barcelona. Edifici G6-265. 08193 Bellaterra, Cerdanyola del Vallès. Marius.martinez@uab.cat

Referències Bibliogràfiques

- Calero, J. (2006). Desigualdades tras la educación obligatoria: nuevas evidencias. Madrid: Fundación Alternativas.
- CTESC (2011). Informe sobre el risc de fracàs escolar a Catalunya. Col·lecció estudis i informes; 26. Barcelona: Consell del Treball Econòmic i Social de Catalunya.
- European Lifelong Guidance Policy Network (2010). Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit.
- Martínez Celorrio, X. i Marín, A. (2011). Educació i mobilitat social a Catalunya. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Martínez, M.; Arnau, L. (2015). Després de l'ESO què puc fer? Diagnosi i propostes per a l'orientació educativa de 12 a 16 anys. Informes breus, 56. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
<http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/613.pdf> [data de consulta: maig de 2015].
- Martínez, M. i Pinya, C. (2012). Els Instituts – Escola. Aspectes organitzatius, curriculars i d'orientació. Col·lecció documents núm. 21. Barcelona: Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu – Institut de Ciències de l'Educació – UAB.
<http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Consell%20superior%20d'avalua/Pdf%20i%20altres/Static%20file/documents21.pdf> [consulta: febrer de 2015].
- Sultana, R. G. (2004). Guidance Policies in the knowledge society. Luxemburg: CEDEFOP – Office for the official publications of the European Communities.
- Sultana, R. G. (2008). From policy to practice. A systemic change to lifelong guidance in Europe. Cedefop Panorama series, 149.

Correspondència amb l'autor: Marius Martínez. E-mail: Marius.martinez@uab.cat